

Kerék Imre adóssága és követelése

— Verset írni szülőfalumban, Háromfán kezdtem hetedik koromban. Sokáig — lévén némi érzékem a rajzolás-hoz, festéshez — a festői pálya vonzott inkább. Később aztán a magyar és orosz mellett a rajz szakot is választottam a Pécsi Tanárképző Főiskolán. A csurgói Csokonai gimnázium, ahol középiskolai tanulmányaimat kezdtem, eleven Csokonai- és Berzsenyi-kultuszával nagy hatással volt rám, s ekkoriban vált véglegessé elköteleződésem a költészet mellett.

Az előttem végzetek közül már akkor tudtam Bertók László és Bencze József költői publikációjáról, főként a megyei napilapból, a Somogyi Néplapból, ahol elsős gimnazista koromban jelentkeztem versemmel. Ez egy szonett volt, *Falusi reggel* címmel. Csurgón irodalmi önképzőkört alakítottunk néhányan, ahol verseket, fordításokat adtunk be elbírálásra, szavalóversenyeket rendeztünk. Innen küldtem el munkáimat a Somogyi Írásnak, ahol Takáts Gyula kezébe kerültek, aki aztán további munkára biztatott, s más fórumokon, így a pécsi Jelenkornál is egyengette verseim útját.

A középiskolát végül Nagyatádon fejeztem be, ott ismerkedtem meg Bertók Lászlóval, aki ott könyvtároskodott akkoriban. Írásaimmal gyakran felkerestem, s olvasmányokat ajánlott, biztos ízlésével sokat segített. Friss hangú versei a falusi életből merített témáikkal ösztönzőleg hatottak rám. Érettségi után a Somogyi Néplapnál dolgoztam egy évig, jártam a megyét a Balatontól a Dráváig, verseim táji élményei ekkor ivódtak mélyen belém. Itt, Kaposváron ismertem meg személyesen is Takáts Gyulát, akinek költészetét szerettem, és Fodor András, akihez szintén bizalommal fordulhattam, s később verskötetem szerkesztésében, megrostálásában legfőbb segítőttem lett, s mindmáig sokat köszönhetek neki. Papp Árpád és Szirmay Endre ugyancsak közeli barát-

aim lettek ezekben az években.

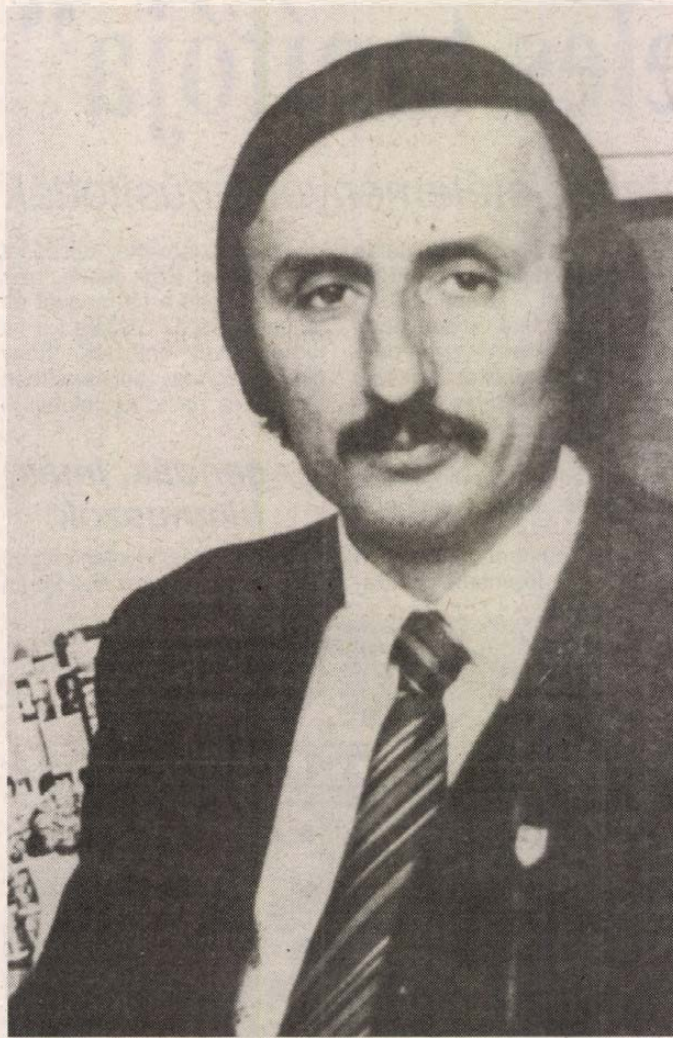
Kerék Imre mondta így el pályája indulását. Az ötvenéves költő ma Sopronban él, de a nyarakat a Balatonon tölti.

— *Milyen szálak kötik Somogyhoz?*

— Az előbb említett költőkkel kapcsolattartásom folyamatos maradt, lényegében nem változott, csak már ritkábban találkozunk személyesen, inkább gyakorta levélben keressük meg egymást. Azért nyaranta Alsó-Bélatelepen időzve meg-meglátogatjuk egymást Fodor Andrással, Szirmay Endrével, Papp Árpáddal. S örömmel mondhatom, hogy a Somogy és a Somogyi Hírlap szerkesztőivel ugyanilyen jó és változatlan a kapcsolatunk kezdetől, s ez erőt ad a távoli Sopronban nekem. Jólesik, hogy a szülőmegye nem feledkezik meg elszármazottairól, számon tartja működésüket, s egyengeti — lehetőséghez mérten — pályafutásukat is. Csak egy példát említek erre: a Somogy Megyei Könyvtár támogatásával két verskötetem is napvilágot látott az utóbbi években, gondos és szép küllemmel hála Szita Ferenc könyvtárgazgató lelkesedésének és hozzáértésének. Szülőmegyémhez köt mindmáig szülőfalum, ahol anyám él testvéremmel. Havonta, kéthavonta hazajárok, a hazaiak többször hívtak író-olvasó találkozóra.

— *Létezik-e somogyi irodalom?*

— Természetesen létezik. Beleérttem ebbe egyrészt a hagyományt: Csokonai, Berzsenyi, Pálczi Horváth Ádám és mások itteni működését, másrészt a jelenbeli jeles alkotók munkásságát: Takáts Gyulát, Papp Árpádot, Szirmay Endréet, akik ma is a megyében élnek, de értem még ezalatt a másol élő, de a megyéhez szoros szálakkal kötődő alkotókat: Fodor András, Bertók Lászlót. Az ő műveikben nem valamiféle somogyi provincializmus jut érvényre, hanem Somogy táji színeivel átszőtt, más kultúrára is kite-

kintő egyetemesség-igény, s magyarságtudat. A görög, olasz és a többi európai kultúra szervesen beletartozik Takáts, Fodor, Bertók, Papp és Szirmay lírai oeuvre-jébe erőteljes ösztönző hatásaival. Ez a fajta somogyi irodalom hagyományvállaló és kísérletezően korszerű egyszerre, időtálló érvényességét is ebben látom.

— *Van-e még lehetőség ma orosz, örmény és más fordításokra?*

— Éfélére ma úgy látszik nincs igény. Legalábbis újabb megbízások ezt nem jelzik a rendszerváltozás óta. Különösen a Szépirodalmi Kiadóhoz (mely azóta, hallom megszűnt) benyújtott kötetem anyaga felerészben orosz,

örmény, német, olasz, görög, szlovén, cseh, szlovák fordításaimat tartalmazza, örülök, ha egyszer valahol legalább ezeket ki tudom adni. Jelenleg nem is foglalkoztat annyira a fordítás, visszhangja, kritikája nincs az efféle tevékenységnek nálunk, legfeljebb a költőnek van haszna belőle, amennyiben formai lehetőségeivel a saját művek sokrétűbb megformálásához segíti őt.

Inkább szeretnék saját verseket írni (most már elegendő fordítói tapasztalat birtokában), ugyanis e téren komoly adósságaim vannak magammal szemben, s talán az olvasók is inkább ezt várják tőlem, ahogy visszajelzéseikből megítélhetem.

— *Mely folyóiratok, lapok várják, közlik írásait?*

— A Somogyhoz hasonlóan szoroson kötődöm a győri Műhely című folyóirathoz, ahová verseket, kritikákat szoktam adni. Ezekon kívül a Dunatáj, a Délsziget, a Stádium, a Kortárs, a Kincskereső, a Somogyi Hírlap közölnék kisebb-nagyobb rendszerességgel írásaimból. Más napilapok közül korábban a Népszava, a Magyar Nemzet közölt rendszeresen, de ma már kulturális rovatuk alig van, verset pedig nagyon ritkán közölnek.

Mindezért rákényszerülök lassan, hogy inkább önálló könyvekben, kötetekben gondolkozzam, igaz ugyan, hogy a könyvkiadás mai mizériái (szponzorok keresése, terjesztés megoldatlanságai stb.) nem valami lelkesítően hatnak az emberre. Mindezek miatt több könyvem terjesztését magamnak kellett vállalnom, szerencsére ez végülis nem okozott megoldhatatlan gondot.

— *Milyen tervekkel lépi át a fél évszázados kort?*

— Kosztolányi szerint az író előre ne fecsegen terveiről, mert a munka helyett, ami rá vár, könnyen beérheti fecsegéssel, s terve csak terv marad. Én sem teszem. Ezt inkább bízzuk az időre, a szerencsés pillanatok, időszakok kegyelmére, amire persze továbbra is számítok és állandó készenlétben állok fogadásukra.

Csak arról szólhatok tehát, ami már készen van, s megjelenésre vár, de sorsa, illetve sorsuk bizonytalan még. A Szépirodalmihoz benyújtott *Óból madárral* című kéziratomnak valószínűleg új kiadót kell majd keresnem.

Benyújtottam egy válogatott verskötetet az Orpheus kiadónak, innen egyelőre biztatást kaptam. Végül *Ezüstsíp* címmel — ha valami közbe nem jön — jövő évben várható egy gyermekverskötetem kiadása a győri Hazánk Könyvkiadónál.

Laczkó András

Szepesi Attila Háromfai dal

Kerek Somogy
Erdők-vizek
Rigó-röptű
Ég-énekek
Kalandok és
Igric-zenék
Martok fölött
Rétek fölött
Ezüstös ég

Kor és világ
Egyetlenül
Ritmus zene gyűl
Énekül
Kigyúl ahogy
Illó igék
Madárdalos
Rapszódias
Erdővidék

Korsód mélyén
Erős borok
Reneszánsz és
Érett barokk
Késő korban
Igrickedő
Magad legyél
Régvolt emlék s
Emlékező

Káromkodás?
Epekedés?
Rimpengetés
És revülés?
Kering a szó
Incelkedik
Míg elér a
Rendet-adó
Egyetlenig

Kálidásza
Epikurosz
Rimbaud Weöres
És Plotinosz
Kormió és
Illyés Gyula
Mind-mind legyen
Rímeid
Erős mágusa

Kerge nóta
Éz a dalom
Rím-nyenyere
És cimbalom
Kong és kopog
Így hát a bér
Márcos kupa?
Rongyos versem
Egyet sem ér

Fodor András számadása

Leoltja lámpáit az emlék...

Az 1992-es könyvheti lírai anyagban külön figyelmet érdemel Fodor András *Meggyfa* című verskötetete. A hét ciklusban közölt 115 vers a pálya delelőjén túljutott költő lírai karképe. Számadás és számvetés, elemzés és vallomás, vágyak, szándékok élmények sora arról, ami velünk, bennünk és általunk történt, történhetett vagy majd történni fog.

Az egész kötet alaphangját és meghatározó szemléletét a nyitányként közölt *Meggyfa* című vers adja. A fa kéretlenül is terem; környezetéből és önmagából építi természetét, a költő kínban, belső harcban fogalmazza meg művészi alkotásait, hogy új világok ragyogjanak a holnap egén.

A versek — mint az egész kötet anyagának — alapélménye, építő ereje a valóság. A realizmusnak az a tápláló sugallata, amely nemcsak a tárgyi világot, a tények összefüggéseit, hanem a társadalom és az egyén lelki kapcsolatait, élményeit, törekvéseit jelzi.

Erre a valóságélményre és szemléletre építette Fodor

András a népiek és a nyugatosok hagyományait úgy, hogy kiformalhatta elevenen ható saját hangját, egyéni szerkesztésmódját, eredeti ritmusát, jellegzetes zenéjét, képalkotó módszerét. Mindazt, ami ezt a költészetet Fodor András-írává emelte.

Alkotásai — egyetemesen és minden aránytalával együtt — hazaszeretett tükröznek. Ismételtlen vissza-visszakarodik alkotásaiban végső hazájához: a NÉP-hez. Rájuk hivatkozik, őket idézi, velük lelkesedik. A *Parasztok* című versében így vall:

*Hisz ók adják a szót, a nyelvet,
a szívnek végtelen szerelmet,
a dalnak ízt, a kedvnek szárnyat,
élő mezsgyét a pusztulásnak.*

Bárhol jár, bármit tapasztal, érzékel mindig és mindenütt valami emlékezteti az egykori közvetlen hazára: Kaposvárra, Buzsákra, Fonyódra, Somogyra, Baranyára. Emlékeiből alapot rak a jövőnek és így ebből építkezik humanizmusa. Felelősséget érez min-

den emberi sorsért: minden fuldoklóért, minden aggódó, jégbe zuhanó lélekért.

Életének meghatározó eleményei a barátságok; mindig is hitt a barátságok csillagfényében. Ezért aztán érthető, hogy több versében keserűen ír az időnként megbicsaklott emberi kapcsolatokról. Hisz többször előfordul, hogy éppen az támadja, akit előbb ő maga védett. A barátok, „bennszülöttek” olykor csak a hűséget kérik, hála helyett. (*Kortűnet*) A társadalmi átrendeződés, a rendszerváltozások idején Fodor András mindig hűséges maradt művészeti eszményeihez, népéhez, önmagához. Látnia kellett, hogy devalválódtak a gazdasági értékek, a kultúra, a művészetek; tudta, hogy „csak a tökéletlenség emberi”. 1945-48 és 56 eseményein töprengve látta, hogy semmi sem feledtet el már a „kint, könynyet, vért, /az önkény/ iszonyú hazugságait.” A költészetet bírodalmába át akar menteni — s ott meg akar tartani — minden megélt emlékezetes percet, valóságos élményt. A teljes emberi-költői valóságot. A

„névtelen pillanatok... az emlékeitek eleven /áttetsző zárványába foglalt/ a színről színre testesült valót”.

Ezért tér vissza újra meg újra az egymásra találás fontosságához, az őszinte emberi kapcsolatok jelentőségéhez. Vallja: „Lehet, hogy bánatos vagyok, /de bánatomban nincsen semmi vád./ A gyász is hálával telj. „Félreérthetetlenül és ismételtlen megfogalmazza a *Csak ti...* című versében:

Csak ti tudjátok elhítni, hogy továbbra is minden természetes,

az értékek szívében nem történt változás.

Igy érthető, hogy barátai Fodor András már ifjú korában is „optimista pesszimistának” tartották. Költészetete minden művészetek egyetemes hatalmát hirdeti. Akár Bartók Béláról, akár Beethovenról, akár Egry Józsefről vagy éppen Csokonairól, Berzsenyiről ír. Ajánlásai, hivatkozásai most is egyértelműen kirajzolják azt a szellemi, művészi szférát, amelyben mozog, tevékenykedik, vitázik, küzd. Hosszú a sor Somlyó György-

től, Weöres Sándortól és Lator Lászlótól Kodolányi Jánosig, Tarnai Józsefig, Bertók Lászlóig. Hangsúlyozza, hogy a szellem birodalma a legmagasabb rendű. Fodor András versvilága sajátosan komponált. Gyakran használja a nyelvtani 2. személyű alakokat, s így *tehozzád* szóval egészen közvetlen. Nem tolatkodóan, bizalmaskodóan kapcsolódik mindnyájunkhoz, mégis úgy érezzük, hogy testvérien, barátián nekünk szól. Vagy mintha mi szólnánk az ő szavával.

A tárgyi világ, a gondolat, a vágy, az érzés legkisebb darabja, rezdülése Fodor verssoraiban hiteles költészetű finomul, töretlenül, teljesen. Amit megfogalmaz, kimond, az hiteles művészetű válik; ahogy kimondja, az igaz költészet! A metaforák, a szimbólumok, megszemélyesítések, párhuzamok, ellentétek, elhallgatások, emlékeztetések a lélek sejtéseire: a villanások, a rezdülések mind, mind elevenen ható költői világot jelenítenek meg.

Fodor András képalkotó képessége rendkívüli; költői ké-

pei színesek, gazdagok, jellemzően tömörek. A tárgyi világ metaforái kifejezően jelenítik meg a költői mondanivalót. Elénk kerül a „fészekaljja völgy”, „az öblök ostorívú partja”, „a porkigóys bozót-kísérte út” vagy a „csillagtűskék hideg bogáncsai”. De ezeknél is kifejezőbbek az érzések, látomások, elképzelések metaforái. Pl.: „az ablak idegében /dobogva rezgő iszonyat”; „a szemek, arcok, gesztusok /tűkörbeszéde észrevétlen”. — A szerző költői nyelve bőven táplálkodik a népnyelvből és saját nyelvalkotó leleményéből. Pl.: „a moraj gyüremlik”, „a fény átbársnyul az éjbe” stb.

A *Meggyfa* című kötetet, amelyet a Szépirodalmi Könyvkiadó gondozott, a Kosuth-díjas Fodor András 16. verskötetete. Sokoldalú alkotói munkája igényesen és töretlenül hirdeti a művészetek emberformáló erejét. Bár tudja: „Leoltja lámpáit az emlék” — s azt is, hogy „a szeretetnek nincs piaci ára”; mégis hirdeti verseivel, hogy „bennünket nem foszthat ki más /csak a meglodult idő”.

Szirmay Endre